

Prisutdelning och paneldiskussion om cykelåtgärder vid prisutdelningen i Klimatkommunernas tävling Steget Före

Vid prisutdelningen den 8 maj 2020 tog Lunds kommun emot första pris för sitt arbete med "Den fräscha cykeln". Region Gävleborg och Olofströmshus AB fick båda varsitt hedersomnämmande för sina åtgärder "Lovalsen" och "Lastcyklar på Olofströmshus AB". I den här artikeln presenterar vi pristagarna och vi lyfter några slutsatser från panelsamtalet med pristagarna och juryn, på temat hur vi kan jobba för att få fler att cykla istället för att ta bilen.

Om Steget Före och tävlingsjuryn

Lennart Bondeson hälsade i egenskap av juryns ordförande de drygt 35 deltagarna välkomna (på distans), och han och hans jurykollegor presenterade sig kort. Lennart själv är kommunalråd i Örebro kommun sedan 13 år tillbaka och Klimatkommunernas ordförande sedan , och har arbetat mycket med hållbar stadsutveckling. Evelina Fahlesson är kommunalråd i Skellefteå kommun, och ledamot i Klimatkommunernas styrelse. Hon berättade att hon tidigare har arbetat med trafikplanering och förstår vilka utmaningar det kan innebära att försöka ställa om till ett hållbart transportsystem. Emil Rensvala är verksamhetsledare på Svenska Cykelstäder, ett systemätverk till Klimatkommunerna med specifikt fokus på cykling. Emil brukar beskriva cykling som en schweizisk armékniv av nyttor – folkhälsa, miljö, ekonomi m.m. Juryns fjärde och sista medlem är Rickard Nordin, centerpartistisk riksdagsledamot som motionerar flitigt om cykelrelaterade frågor. Jurymedlemmarna är ense om att det har varit väldigt roligt och inspirerande att se alla goda initiativ som finns i landet!

Vinnare av Steget Före 2020 – Lunds kommun med "Den fräscha cykeln"

Lennart Bondeson läste upp vinnarmotiveringen som gett Lunds kommuns åtgärd "Den fräscha cykeln" förstapriset. Maria Ivansson, verksamhetsledare på Klimatkommunernas kansli, räckte över blommor, diplom och ett paket (innehållandes en stor skål i keramik). Thea Olander Arfwidsson i Lunds kommun tog vid för att berätta vad det Lund har gjort.

Juryns motivering:

Lunds kommun har tagit ett smart helhetsgrepp om sin mobilitetsservice till anställda, som gör det lätt att välja rätt transportslag. De olika fordonsslagen jämföras, och servade cyklar blir lika självklart som servade bilar. Ambitionen att transportsättet ska, oavsett fordonstyp eller lösning, fungera när en anställd behöver det, är lika självklar som innovativ.

Genom en enhetlig och central organisation, som köper in och servar alla kommunens fordon, skapas hållbara lösningar som sparar både tid och pengar för kommunens verksamheter.

Så här borde alla kommuner göra!

Bakgrunden till Lunds arbete med "Den fräscha cykeln" var ett behov av att göra cykeln som färdmedel mer pålitlig för medarbetare i kommunens verksamheter, så att fler skulle börja välja cykel före bil för kortare resor i tjänsten. Verksamheterna själva hade ansvaret för sina respektive cyklar, och eftersom det inte fanns någon som skötte den övergripande servicen av cyklarna kunde de anställda inte lita på att cyklarna fungerade tillräckligt bra när de behövdes. Följaktligen blev cykeln sällan förstahandsvalet. Detta löste kommunen genom att Bengt

Bergqvist på enheten Mobilitetsservice - som redan var ansvarig för kommunens bilar - blev ansvarig för cyklarna också.

Mobilitetsservice fungerar också lite som en bank, genom att verksamheterna betalar en leasingavgift för cyklar (inkl. service) till dem varje månad, istället för en klumpsumma en gång. Detta gör stor skillnad vid inköp av elcyklar, som annars kan vara stora investeringar för en verksamhet. Cykelbilen (en tidigare biblioteksbus som går på förnybart bränsle) åker ut till kommunens verksamheter och servar deras cyklar på plats, istället för att verksamheterna ska behöva köra dem in till service centralt. Enkelhet har varit en framgång – ett telefonnummer, en mailadress, så kommer man rätt direkt!

Det här upplägget sparar mycket tid ute i organisationen. Konceptet har tagits fram i samarbete med vård och omsorg för att passa dem, eftersom de var största användarna av cyklar i kommunen. Nästa steg är att marknadsföra tjänsten så att den används mycket mer i kommunen.

Klimatkommun...

Klimatkommuner...

iPad (96)

Evelina F

Rickard N

Recording...

Cykelbilen

- En fossilfri gasbuss har utrustats så att cyklar kan servas på plats
- En aktör att höra av sig till, via mejl eller telefon
- Räcker att köra en vända istället för fram och tillbaka

Fråga: Intressant med cyklarna i Lund. Kommer med några trista frågor, men det är ändå sådant man möts av: Hur hanteras stölder av cyklarna? Vem finansierar? kommunen eller finansbolaget?

Svar: Cyklarna är målade i en speciell färg och märkta ”tjänstecyklar”. Inte mycket stölder. Om det händer betalar hyrestagaren restvärdet på leasingen

Hedersomnämmande – Region Gävleborg med ”Lovalsen”

Efter en applåd på distans för Lunds arbete var det Region Gävleborgs tur att ta emot ett hedersomnämmande för mest innovativa åtgärd, för ”Lovalsen”, en konstnärlig lösning längs en cykelväg. Christine Sisell på Region Gävleborg presenterar arbetet med Lovalsen.

Juryns motivering:

Region Gävleborg har vågat satsa på en konstnärlig lösning som väcker glädje, uppskattning och lokal stolthet. Utifrån samtal med de boende i området om vad som hindrar dem från att cykla har man skapat en målning som genom sin vackra gestaltning ger uppmärksamhet till det regionala cykelstråket och lockar fler till att cykla. Fler väghållare kan inspireras till att använda konst för att förgylla cykelstråk.

Christine berättade att Region Gävleborg ville undersöka hur de kunde förbättra förutsättningarna för cyklister längs en sträcka mellan två orter. Som en del av arbetet ordnade en aktivitet på ett köpcenter där folk fick svara på frågan ”vad hade kunnat få dig att cykla hit istället för att ta bilen?”. Sex olika förslag på ”nudgar” togs fram och medborgare fick på en karta peka ut problem som de upplevde längs md cykelvägen. Delvis på grund av en begränsad budget föll valet av åtgärd på den konstnärliga lösningen Lovalsen, som förvandlade en tråkig och förvirrande asfaltkorsning till ett vackert förtydligande av cykelstråkets sträckning.

The screenshot shows a Zoom meeting interface with participants: Klimatkommunerna, iPad (96), kristina, and Christine Sisell. The main content is a map of a cycling route in Gävleborg, Sweden, with several annotations:

- Cykelvägen är inte markerad och man tappar bort sig när man kommer till ett bostadsområde i Söderala.** (The cycling path is not marked and one gets lost when coming to a residential area in Söderala.)
- Cykelvägen byter plötsligt sida och det saknas en markerad säker övergång.** (The cycling path suddenly changes sides and there is no marked safe crossing.)
- Osäker passage nära E-Center som saknar en markerad säker övergång.** (Uncertain passage near E-Center which lacks a marked safe crossing.)

Below the map, there are two sections:

MEDBORGARNA TYCKTE TILL PÅ E-CENTER:

Jag tar cykeln därför att:

- Vore kul att göra cykelturen till en rolig aktivitet med familjen på helgen.
- Mina föräldrar låter mig cykla.
- Det är skönt med frisk luft och motion.

Jag tar bilen därför att:

- Det är bekvämt.
- Det är bara av gammal vana.
- Det är ibland för långt för något annat alternativ.
- Det är enkelt att ta med det jag har handlat.

VINNANDE IDÉ ENLIGT MEDBORGARNA:
Färgerna visar vart du ska och hur långt det är kvar.

Hedersomnämmande - Olofströmshus AB för "Lastcyklar på Olofströmsuhs"

Olofströmshus har i sitt arbete med att införa lastcyklar i vardagen omvänt även inbitna bilister. Christina Olsson på Olofströmshus inledde med att beskriva Olofström som en kommun där Volvo är en stor arbetsgivare och många invånare är mycket fästa vid sin bil.

Juryens motivering:

Olofströmshus har lyckats omvända inbitna bilister till entusiastiska cyklister och göra lastcykeln till det självklara transportmedlet för sina medarbetare och deras redskap. Det här är ett perfekt exempel på win-win: Utsläppen och kostnaderna minskar samtidigt som personalen mår bättre och får mer naturlig kontakt med de boende i områdena.

En framgångsfaktor i arbetet, menade Christine, har varit att de inte tagit bort nånting utan istället lagt till lastcyklarna som alternativ. Detta har gjort att medarbetarna inte vänt sig emot projektet utan kunna prova i sin egen takt.

Ungdomar i bostadsområdena reagerade också mycket positivt på att vuxna som tog kontakt med dem kom på cykel istället för med bil. Cyklarna har visats upp vid prova på-events och stått på lokala mässor för att inspirera fler.

En medarbetare, som tidigare alltid tog bilen, berättade om satsningen såhär: ”Jag har använt cykeln nästan varje dag sen vi fick den, jag kan ha med en kort arbetsstege och upplever att det fungerar mycket bra”. Cyklarna har gått hundratals mil och ersatt de många väldigt korta bilresor som gjordes innan. Christina visar bilder från Olofströmshus arbete med lastcyklar.

Sammanfattning av panelsamtalet med pristagarna och juryn - hur kan vi jobba för att få fler att cykla istället för att ta bilen?

Vilka är de största utmaningarna, tycker ni?

Lennart: Utmaningen att hantera en växande kommun, där samhället byggdes utifrån bilen som norm i början. Och att förändra beteendemönstret från bil till andra sätt att ta sig fram. Samla erfarenheter från forskning inom olika områden för att komma framåt, istället för att fastna i polariserade debatter i politiken

Evelina: Skellefteå kommun är lika stort som Skåne till ytan sett, och snön är också en utmaning. Gång och cykelbanor ska prioriteras i snöröjningen, det är också en jämställdhetsfråga eftersom det är flest kvinnor och flickor som cyklar. Utmaning att få förståelsen för varför cykelvägar snöröjs före bilvägar. Och att få till gång och cykelvägar runtom i kommunen

Rickard: Vissa skatteregler är klart till bilens fördel, det går tex inte att dra av underhåll på cykeln på skatten. Det finns mycket bra förslag på cykelåtgärder som avslås. Man skulle kunna jobba mer med standardiseringar också, så att det blir tydligare vad som gäller. Cyklismen är lite underutvecklat nationellt, det har setts som ett lokalt transportslag tidigare men nu är läget annorlunda med många elcyklar. Cykeln måste främjas mer i det nationella så att man inte missar alla de fördelar som en ökad cykling ger.

Emil: Sverige har inte haft någon nationell cykelpolitik, det är det som behövs nu. I januariavtalet finns det med en punkt (36) om att skatteregler ska främja cykling, det är positivt. Det finns mycket att jobba med som kommuner upplever som hinder, där den nationella nivån behöver se över lagstiftningen. Tex cykling mot enkelriktat, vad gäller, m.m. Det finns många servicevägar längs med järnvägen som skulle kunna bli perfekta cykelvägar, där lagstiftning hindrar detta.

Fråga: Varför får man inte omvandla servicevägar till cykelväg?

Svar: Statliga cykelvägar måste i princip byggas intill en statlig "bil"väg. Får inte bygga längs med statliga järnvägar och får inte ge bidrag till det enskilda vägnätet att rustas och skyltas som cykelled (pga inte bredvid en statlig bilväg). Därutöver får inte Trafikverket ö.h.t. byggas cykelväg längs med motorväg. Svenska Cykelstäder jobbar för en förändring av frågan, men Trafikverket håller emot, de är rädda för att få ett ökat ansvar. Men det handlar mest om ett fåtal luckor i Sverige där det är viktigt att kunna få till en bra cykelväg utan att det finns en väg bredvid

Thea och Bengt: Tror också på att det finns många hinder och att det är en fråga om att folk behöver vänja sig, det tar tid att ändra ett beteende. Parkeringar som är anpassade för lastcyklar är också en bristvara.

Christine: Långa avstånd är ett generellt hinder för att få fler att cykla.

Christina: När de större lådcyklarna blir vanligare så fungerar inte alltid de vanliga grindarna, man kommer inte förbi med lådcykeln eller måste krångla sig igenom. Inspireras av Lund när det gäller servicen på cyklarna, ska kolla om det går att göra en liknande central lösning.

Fråga: Vad ses för skillnader mellan stora städer och mindre tätorter på landsbygden gällande en övergång till mer gång- och cykel?

Svar: Stadsmiljöavtalen som kommuner kan få mot att de ökar bostadsbyggandet kan vara svåra för landsbygdskommuner att få, om det inte finns underlag för ökat byggande eller geografiska förutsättningar för att öka cyklande. Där kanske kollektivtrafik är en mer framkomlig väg.

Vilka framgångsfaktorer ser ni?

Emil: Vill lyfta de modiga politiker som inte bara säger att de ska prioritera cykling, utan faktiskt prioriterar det. Tex Milano 35 km nya cykelvägar på kort tid pga att de ser bättre hälsa med minskade föroreningar.

Lennart: Långsiktig strategi där man jobbar med de olika transportslagen parallellt. Örebro jobbar parallellt med att införa snabba bussar (BRT) för att använda gatuutrymmet bättre. Satsningen på förmånsbussar har varit framgångsrik, ett par tusen medarbetare har nappat på erbjudandet och cyklar mer än tidigare. Svenska Cykelstäder bra nätverk.

Lund: Politiskt mod ganska tidigt för att samla ansvaret och skapa enheten Mobilitetsservice. Det hade varit mycket svårare om inte den "basen" fanns.

Evelina: Samlad styrning från politiken och att tydligare jobba med stråk för att få ett sammanhållet cykelnät. Då har cyklingen också ökat. Detta är viktigt för att få folk att cykla mer under vintern.

Emil: Alla vet hur man bygger bilvägar, men cykling är lite nytt, så det har varit väldigt värdefullt att samla personer som jobbar med olika delar. Och bra att samla kommuner för att prata om vad man ser för behov och vad man vill göra + identifiera hinder. Svenska Cykelstäder kommer troligen att lätta lite på sina medlemskrav så att fler ska kunna bli medlemmar.

Rickard: Olika länder har gjort olika vägval. Tex Nederländerna och Danmark har tagit ett tydligare helhetsgrepp. Det som många saknar är att skilja på gång och cykeltrafik, som är två helt olika transportslag med skilda förutsättningar och behov. När cyklister och gångtrafikanter "klumpas ihop" är risken att gångtrafikanterna saktar ner cyklisterna. Det finns nog mycket kvar att sprida mellan kommuner, när det gäller detta. Bra också med olika lösningar för att medborgare enkelt ska kunna lämna synpunkter och förslag som rör infrastrukturen.

Christina: En del har varit skeptiska till att våga cykla, men när de väl har provat har de ändrat inställning.

Kommentar: Christina, jag håller med dig. Bra att få fler att prova på och visa att det går. Vi har ett sådant projekt på gång - "Utan bilen-dealen". 15

kommuner i stockholmsområdet har rekryterat 25 hushåll som i tre månader ska ställa bilen. Till sin hjälp får de alternativa resesätt - t ex lådcykel, SL-kort o s v.

Christine: Region Gävle gjorde en cykelpotentialstudie som visar att ca 50 % av alla som bor och jobbar/studerar i länet kan nå fram på ca 15 min. Detta var bra! Vi har jobbat med ett "smörgåsbord" med åtgärder för att öka cyklingen, det har varit jättebra. Och att jobba tillsammans med kommunerna. Försöker ligga steget före och servera kommunerna olika aktiviteter de kan delta i.

Lennart: Vid universitetet har vi testat att jobba med färger för att markera var cykeltrafiken är prioriterad, det har varit ganska lyckat

Arne: "Det lilla samhället utanför stan är två mil bort så många kommer inte att cykla in till den stora staden" men det finns ändå stor efterfrågan på cykelväg för att kunna ta sig till mellan olika punkter längs vägen. Tex till kompisar, träning m.m.

Finns det någon forskning om hur mycket det fria skolvalet bidrar till att unga cyklar mindre? När skolan i högre grad ligger i en annan kommun till exempel?

Emil: [Den studie som gjordes häromåret](#) om barns cykling nämner det fria skolvalet som en faktor som bidragit till att cyklingen har minskat.

Vad behöver förändras i nationell lagstiftning?

Rickard: I klimathandlingsplanen står det uttryckligen att man ska jobba mer med steg 1 och steg 2-åtgärder. Med lite tur kan det faktiskt hända något där.

Emil: En lågt hängande frukt är att ge länsplaneupprättarna möjlighet att ge pengar för kommunala åtgärder. Regeringen skulle ganska enkelt kunna ändra detta.

Kolla gärna in [Klimatkommunernas hemsida](#) och <http://svenskacykelstader.se/> - lycka till med era insatser!